

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1444

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 891

Kitap Adı: Kur'an'da Muhsin Kavramı -Hak Dini Kur'an Dili Bağlamında-

Book Title (English): The Concept of Muhsin in the Qur'an -In the Context of the Hak Dini Kur'an Dili-

ISBN: 978-625-6123-43-4

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256123434

Yazar | Author: İlknur URAL | orcid.org/0000-0002-2396-1766

Kurum | Institution: T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı

ROR ID: ror.org/007x4cq57

Editör | Editor: Soner AKDAĞ | orcid.org/0000-0003-3403-5976

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 129

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRE | Din Çalışmaları: İslâm | Religion: Islam

BISAC: REL017000 | Din: İslâm | Religion: Islam

THEMA: QRAM1 | Kur'an ve Tefsir | Qur'an and commentaries

LC: BP134.I57 | Kur'an Tefsiri ve Yorumu | Qur'an Interpretation and Commentary

Atf Bilgisi | Cite as: Ural, İlknur. *Kur'an'da Muhsin Kavramı –Hak Dini Kur'an Dili Bağlamında–*, Ankara: Fecr Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Kur'an'da Muhsin Kavramı

–Hak Dini Kur'an Dili Bağlamında–

İlknur URAL

Ankara 2024

Yazar Hakkında | About the Author

İlknur URAL

1984 İstanbul doğumlu olan yazar, İstanbul Üniversitesinde ilahiyat lisansını tamamladıktan sonra yüksek lisansını Bartın Üniversitesinde tefsir alanında yapmıştır. Kıraat, aile, çocuk, sosyal hizmetler sahalarında eğitim alan yazar bu alanlarda çalışmalar yürütmekte; ayrıyeten Arap dili üzerine eğitimlerine de devam etmektedir. 10 yıla yakın bir süre Diyanet İşleri Başkanlığında Kur'an Kursu Öğreticiliği yapmış olan Ural, evli ve iki çocuk annesi olup sözü geçen kurumdaki vaizlik görevini sürdürmektedir.

İlknur URAL

The author, who was born in Istanbul in 1984, received her bachelor's degree in theology from Istanbul University and her master's degree in tafsir from Bartın University. The author, who was educated in the fields of Qiraat, family, children, and social services, continues her studies in these fields; she also continues her education in the Arabic language. Ural, who worked for almost 10 years as an instructor of Qur'anic courses in the Presidency of Religious Affairs, is married with two children and continues to work as a chaplain in the aforementioned institution.

İTHAF

Bu eseri, bana her daim güvendiğini yürekten hissettiren, benimle daima iftihar eden, bu günlere gelmeme vesile olan ve benden emeğini maddi-manevi esirgemeyen, 2021 yılında Hakk'a kavuşmuş, merhum kıymetli babam Ahmet Sağlam'a ithaf ediyorum.

“Rabbim, onlar beni küçükken nasıl şefkatle terbiye ettiyseler sen de onlara öyle merhamet et!” (İsra, 17/24) duasıyla...

Kitap Hakkında

Kur'an'da Muhsin Kavramı –Hak Dini Kur'an Dili Bağlamında–

Kur'an-ı Kerim tüm insanlık için bir yol gösterici ve aynı zamanda da bir beyandır. Vahyin sahibi Yüce Allah bu ilahi beyanında kendisine tabi olanları ve yüz çevirenleri amel ve işlerine göre ayrı ayrı isimlendirmiştir. Bu ayrıma göre Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen, övülen, sevilen, birçok ödül ve mükafata layık görülen şahıslar bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de “muhsinlerdir.” Bu çalışma ile muhsinlerin daha iyi tanınması, anlaşılması ve insanlığa olumlu yönde ışık tutması hedeflenmiştir. Bu amacın daha spesifik bir boyut kazanması ve özel bir anlayışı ortaya koyması açısından da çağdaş dönem müfessirlerinden Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın “Hak Dini Kur'an Dili” eseri tercih edilmiştir.

Tezimiz giriş dahil toplam dört bölümden oluşmaktadır. Giriş takip eden ikinci bölümde, kavram analizi yapılarak ihsan ve muhsin kavramları üzerinde durulmuştur. Aynı bölümde muhsinlerin yakın ilişki içerisinde bulunduğu isimlerle mukayesesi ortaya konulmuştur. Diğer iki bölümde ise müfessirimizin konuya dair görüşlerine yer verilmiştir.

Çalışmamız esnasında başta Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim olmak üzere tefsir ilmine kaynaklık eden birçok eserden, tez, makale ve kitaplardan istifade edilmiştir. Çalışmamızda temel kaynak olarak başvurduğumuz Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın “Hak Dini Kur'an Dili” adlı eserinin ise sadeleştirilmiş olanı tercih edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'deki muhsin kavramı, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın “Hak Dini Kur'an Dili” adlı eseri bağlamında değerlendirilmiştir. Elmalılı, sözü geçen eserinde, muhsinlik vasfına; Allah, peygamber ve insanlar üzerinden değinmiş ve bu sıfatı özel başlıklarla açıklamıştır. İlgili başlıklarda Yüce Yaratıcının

muhsin sıfatını, daha ziyade lütuf örnekleri üzerinden değerlendirmiş ve bunu ilk hilkatten başlayarak ihsan mukabilinden olan birçok husus üzerinden ele almıştır. Müfessirimiz bu sıfatı insana atfettiğinde ise kulların yaratıcısına ve tüm mahlukata olan tavrı hususunda da bir muhsin örneği belirlemiştir. İlgili eserinde muhsinlik makamının önemine dikkatleri çeken Elmalılı, zaman zaman bu mertebenin yollarına da işaret etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır; ihsan; muhsin; tefsir

About the Book

The Concept of Muhsin in the Qur'an -In the Context of the Hak Dini Kur'an Dili-

The Holy Qur'an is a guide for all humanity and simultaneously a declaration. Allah Almighty, the owner of the revelation, has distinguished those who follow Him and those who turn away from Him in this divine declaration according to their deeds and works. This distinction is reflected in the Holy Qur'an, where there are people mentioned, praised, loved and deemed worthy of many rewards. One of these is "muhsins". The objective of this study is to enhance the recognition and comprehension of the concept of muhsins and to illuminate humanity in a constructive manner. To achieve this goal, the work of Elmalılı Muhammad Hamdi Yazır, a prominent contemporary period commentator, entitled "Hak Dini Kur'an Dili," was selected as a reference point.

Our thesis consists of four chapters including the introduction. In the second chapter following the introduction, the concepts of ihsan and muhsin are analyzed. In the same chapter, the comparison of muhsin with the names with which he has a close relationship is presented. In the other two chapters, our commentator's views on the subject are included.

During the course of our study, a number of works, theses, articles and books that constitute the source of the science of tafsir, particularly our holy book, the Holy Qur'an, have been utilised. The simplified version of Elmalılı Muhammad Hamdi Yazır's 'Hak Dini Kur'an Dili', which we refer to as the main source in our study, has been selected as the most appropriate for our purposes.

The concept of muhsin in the Qur'an has been evaluated in the context of Elmalılı Muhammad Hamdi Yazır's work titled "Hak Dini Kur'an Dili". In the aforementioned work, Elmalılı discussed

the attribute of muhsin in relation to Allah, the prophet, and human beings. He provided detailed explanations of this attribute, which he titled in various ways. In the aforementioned titles, the attribute of muhsin of the Almighty Creator is evaluated primarily through examples of grace, and it is discussed in relation to bestowal, beginning with the first creation. When our commentator attributed this attribute to man, he set an example of muhsin in terms of the attitude of the servants towards their Creator and all creatures. Furthermore, Elmalılı drew attention to the significance of the office of muhsin in the relevant work, and also highlighted the pathways to this level on a number of occasions.

Keywords: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır; ihsan; muhsin; tafsir

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	15
KISALTMALAR	16
GİRİŞ	17

BİRİNCİ BÖLÜM

İHSAN VE MUHSİN KAVRAMLARI	21
1.1. İhsan Kavramı	21
1.1.1. İhsan Kavramının Lügat Anlamı	22
1.1.2. İhsan Kavramının Terim Anlamı	24
1.1.3. İhsan Kavramının Kur'an-ı Kerim'de Kullanımı	27
1.1.4. Cibril Hadisi Bağlamında İhsan Kavramının Değerlendirilmesi	30
1.1.5. Nahl 90 Âyeti Bağlamında İhsan ve Adalet Kavramlarının Değerlendirilmesi	33
1.2. Muhsin Kavramı	36
1.2.1. Muhsin'in Tanımı	37
1.2.2. Muhsinlerin Kur'an-ı Kerim'deki Bazı Kavramlarla Münasebeti	40
1.2.2.1. Mümin (مؤمن)	40
1.2.2.2. Müslim (مسلم)	42
1.2.2.3. Sâbir (صابر)	43
1.2.2.4. Müttaki (متقي)	45
1.2.2.5. Sâlih (صالح)	47
1.2.2.6. Muhlis (مخلص)	49

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM'DEKİ MUHSİN KAVRAMININ HAK DİNİ KUR'AN DİLİ TEFSİRİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	51
2.1. Allah'ın Muhsin Oluşu	51
2.1.1. Allah'ın Kusursuz Yaratıcılığı ile İhsanda Bulunması	51
2.1.1.1. Yaratıcıların En Güzel Olması Hususu	52
2.1.1.2. Yaratığı Her Şeyi En Güzel Bir Biçimde Yaratması Hususu	53

2.1.2. Allah'ın Lütuf ve Cömertliği ile İhsanda Bulunması-----	56
2.1.2.1. Allah'ın İyiliklerle İhsanda Bulunması-----	56
2.1.2.2. Allah'ın İman ve İslam'ı Fitri Kılarak İhsanda Bulunması-----	57
2.1.2.3. Allah'ın Peygamberlik Müessesesi ile İhsanda Bulunması-----	59
2.1.2.4. Allah'ın İnsanlara İslâm Dini ile İhsanda Bulunması -----	61
2.1.2.5. Allah'ın İnsanlara Besmele ile İhsanda Bulunması -	62
2.1.2.6. Allah'ın İnsanlara Akıl ile İhsanda Bulunması-----	63
2.1.2.7. Allah'ın İnsanlara İlim ile İhsanda Bulunması-----	65
2.1.2.8. Allah'ın İnsanları Güç, Takat ve Kabiliyet Sahibi Kılarak İhsanda Bulunması-----	68
2.1.2.9. Allah'ın İnsanlara Can ve Mal Vererek İhsanda Bulunması-----	70
2.1.2.10. Allah'ın İnsanlara Hizmet Eden Yeryüzü ile İhsanda Bulunması-----	71
2.1.2.11. Allah'ın İnsanlara Tövbe ile İhsanda Bulunması --	73
2.1.2.12. Allah'ın İnsanlara Kadir Gecesi ile İhsanda Bulunması-----	74
2.2. Peygamberlerin Muhsin Oluşu-----	76
2.3. İnsanların Muhsin Oluşu-----	79
2.3.1. Yaptığını En Güzel Şekilde Yapan Muhsinler-----	79
2.3.1.1. Allah ve Resûlüne İtaat Hususunda Muhsinler -----	79
2.3.1.2. İnfak Hususunda Muhsinler-----	82
2.3.1.3. Büyük Günahlardan Kaçınma Hususunda Muhsinler	85
2.3.1.4. Dua Hususunda Muhsinler -----	87
2.3.1.5. İstiğfar Hususunda Muhsinler -----	89
2.3.1.6. Canlılara Muamele Hususunda Muhsinler-----	90
2.3.1.7. En Güzel Söz Hususu -----	92
2.3.1.8. En Güzel Selam Hususu-----	94
2.3.2. Hilm Sahibi Muhsinler-----	96
2.3.2.1. Affedici Olma Hususunda Muhsinler-----	97
2.3.2.2. Sabredici Olma Hususunda Muhsinler-----	100
2.3.2.3. Anne-Babaya İhsan Hususunda Muhsinler-----	103
2.3.2.4. Yetimlere İhsan Hususunda Muhsinler -----	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAK DİNİ KUR'AN DİLİ TEFSİRİ BAĞLAMINDA İHSAN ŞUURU VE İNSANA KAZANDIRDIKLARI	109
3.1. İhsan Şuuru.....	109
3.2. Muhsinlerin Kazançları.....	110
3.2.1. Muhsinlerin Ecrinin Zayi Edilmeyeceği Hususu	113
3.2.2. Muhsinlerin Ecrinin En Güzel ve En Fazla Olması Hususu	114
3.2.3. Muhsinlerin Cennet Hâlleri ve Mertebeleri Hususu	115
SONUÇ	117
KAYNAKLAR	123
DİZİN	127

ÖN SÖZ

Kur'an-ı Kerim insanlık için bir rehber ve hidâyettir. O, aynı zamanda, hidâyete ermiş kimselere bir beyandır. Bu beyan, vahyin sahibi Yüce Allah tarafından yapılmakta ve din, zaman zaman bazı kavramlar ve şahsiyetler üzerinden tanıtılmaktadır. Bu şahsiyetlerden bir tanesi de Kur'an-ı Kerim'in önemle üzerinde durduğu, örnek gösterdiği ve övgüye mazhar kıldığı *Muhsinler*dir.

Önemine binaen araştırma konusu olarak belirlediğimiz bu kavramın ele alınmasında, insanlığa olumlu yönde ışık tutması ve katkı sunması hedeflenmiştir. Çalışmamız, çağdaş dönemin önemli müfessirlerinden birisi olan *Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır*'ın (1878-1942) tefsiri bağlamında gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın yazarı; araştırma sürecinde, kendisinden maddi-manevi desteklerini esirgemeyen ve bu çalışmanın kitap hâline getirilmesinde kendisine rehberlik eden bilim insanı Dr. Soner Akdağ'a teşekkürü bir borç bilir.

İlknur URAL
Kasım 2024

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselâm
A.Ş.	: Anonim Şirketi
b.	: Bin
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DİB.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: Editör
gb.	: Gibi
H.	: Hicri
HİBAŞ	: Hizmet Basın Yayın Tic. ve San. A.Ş.
Hz.	: Hazreti
İbn.	: İbni
nşr.	: Neşreden
ö.	: Ölüm Tarihi
s.	: Sayfa
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik Eden
t.y.	: Tarih Yok
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
y.y.	: Yayın Yeri Yok